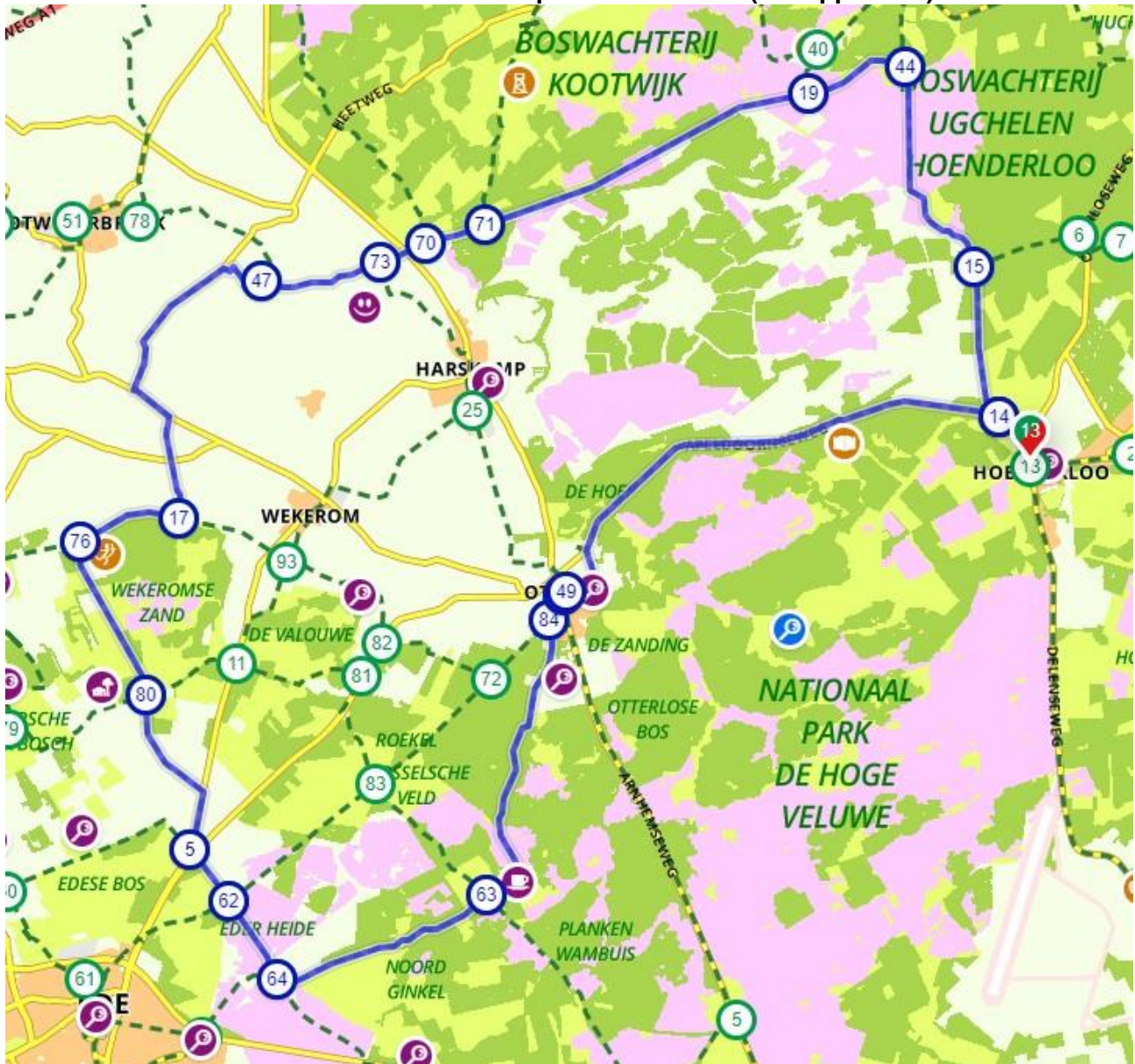

Hoenderloo - Planken Wambuis - 50 km

Fietsroute vanaf Informatiepunt Hoenderloo (knooppunt 13)

Deze route staat in de IVN Routes app. U ziet dan waar u bent en waar de verschillende informatiepunten zich bevinden.

13	Vanaf infocentrum (knooppunt 13) richting knp 14	
14	Let op. N304 voorzichtig oversteken!	
15		
	<p>Dit Dabbelose pad is vernoemd naar een noordelijker, op de Braamberg gelegen 6^e eeuwse nederzetting. Bij een opgraving in 1981 door prof. Heidinga (UvA) bleek uit vondsten van ijzerslakken en stukken klappersteen dat hier waarschijnlijk lokaal ijzer werd verwerkt. Klapperstenen bestaan uit een omhulsel van ijzeroer rond een ingedroogd verschrompeld kleibolletje. Bij het schudden hoor je het kleibolletje rammelen in de klont ijzeroer. Het pad scheidt het Hoenderlose Bos van het militair oefenterrein op het Harskampse Zand.</p>	
	<p>Staatsbosbeheer heeft even verder een grote kaalslag uitgevoerd. De bedoeling daarvan is om de natuur een handje te helpen bij zandverstuiving, om een beeld terug te krijgen zoals het hier vroeger op veel groter schaal heeft uitgezien. De zandverstuivingen waren het gevolg van kaalslag ten behoeve van de vroegmiddeleeuwse Veluwe ijzerindustrie en de latere overbegrazing met schapen ten behoeve van de mest (potstalcultuur).</p>	
		<p>Na de heuvel (Braamberg) ontvouwt zich een fraai panorama. Bij de weidse blik hier denk je onwillekeurig aan "Op de groote, stille heide dwaalt de herder eenzaam rond wyl de witgewolde kudde trouw bewaakt wordt door den hond". Helaas zie je hier de vergrassing met pijpenstrootje als gevolg van stikstofdeposities ('zure regen'). Beelbepalend zijn tevens de karakteristieke breed en wild uitgegroeide vliegdennen en de prachtige jeneverbesstruwelen.</p>
44		
19	<p>Wisenten op de Veluwe, zie ook het informatiebord Sinds april 2016 leeft een kleine kudde wisenten op de Veluwe. Deze beschermde diersoort beschikt over 400 hectare, in een voor publiek afgesloten leefgebied en alleen te bezoeken met begeleide excursies. Dit extra leefgebied in Nederland draagt bij aan de instandhouding van de wisent. Voor de natuur op de Veluwe zijn de wisenten een verrijking naast de andere wilde dieren die er leven. Stichting Wisent op de Veluwe zorgt in samenwerking met Staatsbosbeheer en ARK Natuurontwikkeling voor het welzijn van deze Europese bizon.</p>	
	<p>Word je rust in deze omgeving verstoort door doffe dreunen of scherpe knallen? Dat kan, je rijdt hier langs het Infanterie Schietkamp van legerplaats De Harskamp. Al sinds 1899 doet dit Rijksschietkamp dienst als militair oefenterrein. Overigens functioneert het terrein van de legerplaats ook deels als natuurgebied.</p>	
71		
70		
73		
47	<p>De Dijkerweg maakt hier een aantal bochten waar (voormalige) boerderijen staan. Tijdens de laatste ijstijd heerste in ons land een toendraklimaat, en er was alleen schaarse begroeiing. De Noordzee lag droog en sterke westelijke winden voerden veel zand aan. Op plaatsen waar weerstand werd ondervonden bleef het zand achter en ontstonden zogenaamde dekzandruggen en -plateaus. Deze hoger gelegen, droge plekken werden benut door de latere bewoners voor bebouwing en landbouw. Ten noorden van de weg heet het gebied Essener Eng, duidend op vanouds bebouwd land. Ten zuiden ligt het Essener Broek, een drassig of moerassig gebied met kwelwater vanuit het Veluwe massief, waarin ook meerdere (laagland)beken stromen.</p>	
17		
76		<p>Uitstapje IJzertijdboerderij Kort vóór het knooppunt staat een infobord. Je kunt vandaar maar korter ook direct ná het knooppunt naar de boerderij. Op het terrein is ook een reconstructie van een IJzertijdboerderij met spieker en raatakkers (omwalde akkers, ook Celtic fields genaamd). Dit soort boerderijen was voor de jaartelling in gebruik. Het gebouw is gemaakt van lokale materialen, mens en dier woonden er samen onder één dak. Op de raatakkers werden primitieve gewassen als emmertarwe en spelt verbouwd en na de oogst in een spieker bewaard. De raatakkers zijn in 2006 op luchtfoto's ontdekt. In de omgeving zijn de sporen van vijf van deze ijzertijdboerderijen gevonden.</p>
80		
05		

62	<p>Ederheide Rond 1900 hielden geërfden duizenden schapen op de heide ten behoeve van de mest uit de potstallen. Deze mest werd gebruikt voor de verrijking van de landbouwgronden op de schrale zandbodem. De uitvinding van kunstmest in de tweede helft 19e eeuw maakte de schapenmest overbodig en daarmee verdwenen schapen uit het landschap. In de vijftiger jaren is de Stichting Edese Schaapskudde opgericht en begrazen schapen de heide met herder. De twee schaapskooien staan naast elkaar. Boven de heide maken boomleeuweriken hun aanwezigheid door hun zang en vlieggedrag nadrukkelijk kenbaar. Bij het volgende knp staat een infobord met wat de heide te bieden heeft.</p>	
64		
	<p>Je rijdt over de fraaie Kreelseweg langs landbouwenclave De Ginkel en langs de Kreelse Plas. Dat in dit droge zandgebied hier oppervlaktewater aanwezig is komt door een ondoorlatende laag leem in de bodem. Onderweg is het gebied nog nader te bekijken via (een deel van) wandelroute 'Vlinderdas'.</p>	
63	<p>Nederzetting Mossel is een van de al uit de middeleeuwen daterende landbouwenclaves in dit natuurgebied, onderdeel van het Planken Wambuis. Ze bestaan uit enkele boerderijen met schaapskooien en omgeven door akkers. Fraai zijn de houtwallen die de schapen en het wild moesten verhinderen het bouwland te plunderen. Eigenaar Natuurmonumenten verbouwt nu op de akkers biologische granen. Boerderij-theeschenkerij Mossel heeft een groepsaccommodatie, daarnaast is het terras een welkome pleisterplaats voor de passerende wandelaars en fietsers.</p>	
84	(in Otterlo)	
31		
		<p>Otterlo is een al oud (es)dorp want in 2005 werd het 1150-jarig bestaan gevierd. Als 'groen en gastvrij' dorp presenteert het zich als 'het bruisend hart van de Veluwe', met veel toeristische voorzieningen te midden een unieke natuur. De huidige, sinds 1580 protestantse kerk had al een voorloper in 1250, in het toenmalige kerspel (parochie) Otterlo. De toren stamt uit 1500, de kerk zelf heeft een romaans schip en een laatgotisch koor; het geheel is een rijksmonument. Foto anno 1941.</p>
49		
	<p>Aan de rechterkant van de Apeldoornseweg ligt het Nationaal Park De Hoge Veluwe, 'de groene schatkamer van Nederland'. Vóór de stichting hiervan in 1935 was het gebied met name in gebruik als jachtterrein van de Rotterdamse zakenman Anton Krölller, van het bekende de echtpaar Krölller-Müller. Ook het Hoenderlose Bos hoorde daar eerder bij, als dekkingsgebied voor het wild. Dit gebied is na de aanleg van de Apeldoornseweg in 1919 afgescheiden en staatseigendom geworden. De Apeldoornseweg is om het huidige park aangelegd, terwijl de oorspronkelijke weg Apeldoorn - Ede daar vanuit Hoenderloo midden doorheen liep (nu Houtkampweg).</p>	
14		
13		

Deze route wordt regelmatig gecontroleerd. Kom je veranderingen in of onjuistheden op de route tegen, laat het ons weten via routes@ivn-apeldoorn.nl. Meer routes in en rondom Apeldoorn vind je op [www.ivn-apeldoorn](http://www.ivn-apeldoorn.nl) ([menu routes](#))

Disclaimer: IVN aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade op welke wijze dan ook ondervonden door gebruik te maken van deze route.